

ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΚΑΙ ΨΥΧΗ

OSHO

ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Ποιο είναι το νόημα της ζωής;

Μετάφραση: Β. Ασπιώτου

ΕΞΟΠΤΡΟΝ
ΑΘΗΝΑ 2013

Τίτλος πρωτοτύπου: «Destiny, Freedom and the Soul», OSHO
Copyright © 2010 από το OSHO International Foundation, New York.
All rights reserved

ISBN 978-960-6765-79-7

Copyright © 2012, για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο
Εκδόσεις ΕΣΟΠΤΡΟΝ
Αρμοδίου 14, Αθήνα 105 52
Τηλ.: 210.32.36.852
Fax: 210.32.10.472
E-mail: esoptron@otenet.gr

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη και του συγγραφέα. Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

Επιμέλεια κειμένων: Έλενα Α. Καλυβίτη
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Νάσος Βάγιας

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	9
1. Το Μυστήριο του «Ποιος Είμαι;»	13
2. Αναζητώντας το Νόημα	45
3. Εαυτός, Μη Εαυτός και Μετενσάρκωση	89
4. Πεπρωμένο, Μοίρα και Κάρμα	135
5. Αναζητώντας την Ελευθερία	165
Επίλογος	211
Λίγα λόγια για τον Συγγραφέα	214
Το Διεθνές Καταφύγιο Διαλογισμού του Osho	215
Για Περισσότερες Πληροφορίες	217

Εισαγωγή

Ο άνθρωπος αναζητά – δεν ρωτά, αναζητά. Το ερώτημα μπορεί να απαντηθεί νοητικά, αλλά η αναζήτηση ικανοποιείται μόνο με υπαρξιακές απαντήσεις. Δεν ψάχνουμε απαντήσεις σε μερικά ερωτήματα, ψάχνουμε απαντήσεις για την ίδια μας την ύπαρξη.

Είναι αναζήτηση, γιατί οι ερωτήσεις υποβάλλονται σε άλλους. Η αναζήτηση αφορά τον εαυτό μας. Ο άνθρωπος αναζητά τον εαυτό του. Γνωρίζει ότι υπάρχει, δεν γνωρίζει όμως *ποιος* είναι. Κι έτσι, από τη στιγμή της γέννησης αρχίζει μια μεγάλη αναζήτηση στα εσώψυχα κάθε ανθρώπινης ύπαρξης. Μπορούμε να καταστείλουμε αυτή την εσωτερική αναζήτηση, μπορούμε να εκτρέψουμε αυτή την αναζήτηση, μπορούμε να μεταβάλουμε αυτή την αναζήτηση και να την αντικαταστήσουμε με άλλες αναζητήσεις, αλλά δεν μπορούμε να την σκοτώσουμε. Δεν υπάρχει τρόπος να την σκοτώσουμε, γιατί ενυπάρχει στη φύση μας. Η αναζήτηση είναι εσωτερική ανάγκη για τον καθένα.

Αυτή η αναζήτηση είναι η ίδια μας η φύση και όσο δεν ικανοποιείται θα συνεχίζουμε να ψάχνουμε. Βεβαίως, υπάρχουν εννιάκοσιοι ενενήντα εννιά τρόποι να πάρεις τη λάθος κατεύθυνση

και μόνο ένας τρόπος να πάρεις τη σωστή, γι' αυτό το ψάξιμο είναι γεμάτο κινδύνους. Η αναζήτηση δεν είναι απλή, είναι πολύ περίπλοκη - και πολύ σπάνια ο άνθρωπος καταφέρνει να την ικανοποιήσει. Εάν όμως δεν προσπαθήσεις να την φθάσεις, θα συνεχίσεις να αγωνιάς, να ταράζεσαι. Θα είσαι μια κραυγή στην άγρια ερημιά. Δεν θα ξέρεις τι θα πει χαρά. Μη γνωρίζοντας τον εαυτό σου, πώς μπορείς να είσαι χαρούμενος; Και δεν θα ξέρεις τι σημαίνει ευλογία. Αν δεν γνωρίζεις τον εαυτό σου, δεν υπάρχει ευλογία.

Θα ακούς λέξεις όπως *ικανοποίηση* και *ευδαιμονία*, για σένα όμως θα είναι μόνο λέξεις. Για σένα δεν θα έχουν κανένα νόημα. Το νόημα βγαίνει από τις προσωπικές σου εμπειρίες. Θα παραμένουν λέξεις κενές. Θα τις ακούς, αλλά δεν θα σημαίνουν τίποτε για σένα.

Η έρευνα είναι έμφυτη στον άνθρωπο. Τότε όμως ανακύπτει το πρόβλημα ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι να πάρεις τον λάθος δρόμο. Πώς μπορείς να βρεις τον σωστό δρόμο;

Ο Tomas Carlyle είπε: «Η ατυχία του ανθρώπου πηγάζει από την μεγαλοσύνη του. Γιατί υπάρχει κάτι απέραντο μέσα του και δεν καταφέρνει να θαφτεί ολοκληρωτικά στο πεπερασμένο.»

Υπάρχει μέσα σου κάτι που είναι ανώτερο από σένα, μεγαλύτερο από σένα και δεν υπάρχει τρόπος να το θάψεις κάπου μέσα στο πεπερασμένο. Αυτό μπορείς να το δεις στην ίδια σου τη ζωή. Μπορείς να επιδιώξεις πλούτο και ισχύ, αλλά κάθε φορά που επιτυγχάνεις, η επιτυχία δεν θα φέρνει τίποτε άλλο από την επίγνωση της αποτυχίας σου. Έχεις χρήματα, αλλά είσαι το ίδιο δυσανεκτός με πριν, αν όχι περισσότερο από πριν. Ισχύ έχεις, είσαι όμως το ίδιο αδύναμος όσο ήσουν ανέκαθεν. Τίποτε δεν κάνει κάποιον να έχει μεγαλύτερη επίγνωση της εσωτερικής του αδυναμίας από την ισχύ. Τίποτε δεν κάνει κάποιον να έχει μεγαλύτερη επίγνωση της εσωτερικής του φτώχειας από τον πλούτο - λόγω της αντίθεσης. Βλέπεις ότι εξωτερικά έχεις πλούτη, αλλά μέ-

σα σου είσαι ένας ζητιάνος που εξακολουθεί να επιθυμεί και να ζητάει και να λιμπίζεται και να ψάχνει.

Από τη μία πλευρά αυτό φαίνεται σαν ατυχία – δηλαδή το βάσανο του ανθρώπου. Από την άλλη είναι το μεγαλείο του. Είχε δίκιο ο Carlyle όταν είπε ότι η ατυχία του ανθρώπου πηγάζει από τη μεγαλοσύνη του. Τι είναι αυτή η μεγαλοσύνη; Είναι η ανθρωπινή ικανότητα να υπερβαίνει τον εαυτό του, να πηγαίνει πιο ψηλά από τον εαυτό του, να κάνει τη ζωή του σκάλα, να πηδά έξω από τον εαυτό του. Αν δεν έχεις κάνει αυτό το άλμα, η ζωή σου είναι άγονη γη – τίποτε δεν θα ανθίσει εκεί. Μπορείς να καταβάλεις κάθε δυνατή προσπάθεια, αλλά η έρημος θα παραμένει έρημος – δεν θα συναντήσεις λουλούδια εκεί.

Αυτά τα λουλούδια αρχίζουν να ανθίζουν, μόνο όταν εσύ έχεις αρχίσει να πλησιάζεις την αλήθεια. Αυτή είναι η αναζήτηση. Η αναζήτηση είναι ότι ο άνθρωπος λαχταρά να γίνει Θεός. Η αναζήτηση είναι ότι ο άνθρωπος θέλει να γίνει η αλήθεια. Θέλεις να το αισθάνεσαι – ότι «είσαι η αλήθεια». Τίποτε λιγότερο δεν θα σε ικανοποιεί.

1.

Το Μυστήριο του «Ποιος Είμαι;»

«**Π**οιος είμαι;» Αυτό πρέπει να αναζητηθεί πολλές φορές, σιωπηλά από τα μύχια της ψυχής σου. Πρέπει να αντηχείς απ' αυτήν την ερώτηση. Πρέπει να δονείται μέσα σου, να πάλλεται στο αίμα σου, στα κύτταρα σου. Πρέπει να αποβεί ένα ερωτηματικό μέσα στην ίδια την ψυχή σου.

Και όταν ο νους σιωπήσει, θα γνωρίζεις. Όχι ότι θα συλλάβεις μια απάντηση με λέξεις, ούτε ότι θα κατορθώσεις να γράψεις στο σημειωματάριό σου «Αυτή είναι η απάντηση.»

*Ο ίδιος μου ο εαυτός είναι ένα ερώτημα. Δεν γνωρίζω ποιος είμαι.
Τι να κάνω; Πού να πάω;*

Μείνε με το ερώτημα. Μην κάνεις τίποτε και μην πας πουθενά και μην πιστεύεις σε καμιά απάντηση. Μείνε με το ερώτημα.

Είναι ένα από τα δυσκολότερα πράγματα που μπορείς να κάνεις - να μείνεις με το ερώτημα και να μην ψάξεις την απάντηση. Γιατί ο νους είναι πολυμήχανος, μπορεί να σε «ξεφορτωθεί» με μια λανθασμένη απάντηση. Μπορεί να σε ανακουφίσει, μπορεί να σου δώσει κάτι να πιαστείς, αλλά τότε το ερώτημα δεν απαντάται,

αλλά καταστέλλεται. Ύστερα εξακολουθείς να πιστεύεις στην απάντηση και το ερώτημα παραμένει βαθιά μέσα στο υποσυνείδητό σου σαν πληγή. Δεν έχεις βρει γιατίριά.

Δεν λέω ότι αν μείνεις με το ερώτημα θα πάρεις την απάντηση. Ποτέ, κανείς, δεν έχει πάρει καμία απάντηση. Αν μείνεις με το ερώτημα μετά από λίγο το ερώτημα εξαφανίζεται. Όχι γιατί πήρες την απάντηση. Δεν υπάρχει απάντηση. Δεν μπορεί να υπάρχει, γιατί η ζωή είναι ένα μυστήριο. Εάν υπάρχει απάντηση, τότε η ζωή δεν είναι μυστήριο.

Δεν έχει απάντηση, δεν υπάρχει λύση. Δεν είναι γρίφος, είναι μυστήριο. Κι αυτή είναι η διαφορά ανάμεσα στον γρίφο και το μυστήριο. Ο γρίφος μπορεί να λυθεί, όσο δύσκολος κι αν είναι. Το μυστήριο δεν μπορεί να λυθεί – όχι γιατί είναι δύσκολο, είναι πολύ απλό, η φύση του όμως είναι τέτοια που δεν μπορεί να λυθεί.

Μείνε με το ερώτημα – σε επιφυλακή, σε εγρήγορση, χωρίς να ψάχνεις, χωρίς να προσπαθείς να βρεις απάντηση. Είναι πολύ κοπιαστικό, αν όμως προσπαθήσεις να το κάνεις... είναι εφικτό. Εγώ το έχω κάνει. Και όλοι αυτοί που έχουν εξαλείψει το ερώτημα, το έχουν κάνει. Είναι η συνειδητότητα, η φλόγα της επίγνωσης που καίει το ερώτημα. Η συνειδητότητα λιώνει το ερώτημα – το ερώτημα εξαφανίζεται, εξανεμίζεται. Μια μέρα, ξαφνικά, εσύ είσαι εκεί και το ερώτημα δεν είναι. Όχι ότι το ερώτημα αντικαταστάθηκε με μία απάντηση. Δεν υπάρχει καμία. Αλλά το ερώτημα έχει απλώς εξαφανιστεί. Αυτή είναι η απάντηση.

Εσύ, χωρίς το ερώτημα είναι η απάντηση. Όχι ότι θα μπορέσεις να πεις ποιος είσαι – θα γελάς με το ίδιο το ερώτημα. Το ερώτημα έχει γίνει παράλογο. Από την αρχή ήταν λάθος να τεθεί το ερώτημα. Αυτή τη στιγμή όμως δεν μπορείς να το καταλάβεις – είσαι αναγκασμένος να θέσεις το ερώτημα. Είσαι αναγκασμένος να το θέσεις πολύ έντονα. Θέσε το ερώτημα, αλλά μην ζητάς απάντηση.

Αυτή είναι η διαφορά μεταξύ θεολογίας και θρησκευτικότητας. Η θεολογία σου δίνει την απάντηση – η θρησκευτικότητα σου δίνει την επίγνωση. Η θεολογία σου δίνει απαντήσεις – ετοιμοπαράδοτες, κατασκευασμένες, λουστραρισμένες, τέλειες. Η θρησκευτικότητα δεν σου δίνει καμία απάντηση – απλώς σε βοηθά να εισχωρήσεις βαθιά μέσα στο ερώτημα. Όσο βαθύτερα εισχωρείς, όλο και περισσότερο το βλέπεις να διαλύεται, να εξαφανίζεται. Και όταν το ερώτημα έχει εξαφανιστεί, μία τεράστια ενέργεια αποκαλύπτεται μέσα σου. Βρίσκεσαι εκεί χωρίς το ερώτημα. Και βεβαίως, εκεί όπου δεν υπάρχει ερώτημα, δεν υπάρχει ο νους. Ο νους είναι που διερωτάται. Όταν δεν υπάρχει ερώτημα εξαφανίζεται και ο νους –καθαρή συνειδητότητα– ουρανός χωρίς σύννεφα, φλόγα χωρίς καπνό.

Αυτό λέγεται ευσέβεια. Αυτό είναι ο Βούδας, αυτό είναι ο Χριστός. Μην ξεχνάς, το επαναλαμβάνω συνεχώς. Ο Βούδας δεν βρήκε απάντηση – γι' αυτό ο Βούδας δεν έδωσε ποτέ απάντηση σ' αυτό το τόσο ουσιώδες ερώτημα. Τον ρωτάς, «Υπάρχει Θεός;». Θα αποφύγει την ερώτηση, δεν θα απαντήσει. Τον ρωτάς, «Τι συμβαίνει όταν πεθαίνει ο άνθρωπος;». Θα το αποφύγει και θ' αρχίσει να μιλά για άλλα πράγματα. Δεν θα απαντήσει. Δεν είναι μεταφυσικός και δεν είναι φιλόσοφος. Έχει φθάσει στο σημείο να αντιμετωπίσει το ερώτημα, αλλά το ερώτημα έχει εξαφανιστεί. Το ερώτημα εξαφανίζεται έτσι όπως εξαφανίζεται το σκοτάδι όταν ανάψεις το φως. Αντιμετώπισε το ερώτημα πιο συνειδητά.

Λες, «Εγώ ο ίδιος είμαι ένα ερώτημα». Ωραιότατα! Έτσι πρέπει να γίνει - περιόρισε όλα τα ερωτήματα στο βασικό ερώτημα «Ποιος είμαι;» Μην αρχίσεις να πηγαινοέρχεσαι γύρω από το ερώτημα με ερωτήματα όπως «Ποιος έφτιαξε τον κόσμο; Γιατί δημιουργήθηκε ο κόσμος;» Όλα αυτά είναι ανόητα ερωτήματα. Έλα στο βασικό ερώτημα, το θεμελιώδες ερώτημα «Ποιος είμαι;»

Ποιος; Άφησε την επίγνωση να εισχωρήσει μέσα σου σαν αιχμηρό βέλος που μπαίνει όλο και πιο βαθιά. Και μην βιάζεσαι να

βρεις την απάντηση - γιατί ο νους είναι πονηρός. Εάν είσαι βιαστικός, ανυπόμονος, ο νους μπορεί να σου προμηθεύσει κάποια απάντηση. Ο νους μπορεί να αναφερθεί ακόμα και στις Γραφές – είναι ο διάβολος! Μπορεί να πει, «Ναι, είσαι Θεός, είσαι καθαρή επίγνωση, είσαι η απόλυτη αλήθεια, μία αιώνια ψυχή, μία αθάνατη ύπαρξη». Αυτές οι απαντήσεις μπορούν να καταστρέψουν την αναζήτησή σου.

Αυτός που αναζητά πρέπει να φυλάγεται από τις ετοιμοπαράδοτες απαντήσεις. Είναι διαθέσιμες και σου δίνονται από κάθε πλευρά. Στην πραγματικότητα ο νους σου είναι ήδη προγραμματισμένος. Οι απαντήσεις σου δίνονται πριν ακόμα θέσεις το ερώτημα.

Ένα παιδάκι δεν έχει ρωτήσει ποιος είναι ο Θεός και δεν του έχει δοθεί η απάντηση – έχει όμως προγραμματιστεί. Δεν έχει ρωτήσει – το ερώτημα δεν έχει τεθεί ακόμα και ήδη δίνεται η απάντηση. Πολλοί άνθρωποι συνεχίζουν να πιστεύουν σ' αυτές τις απαντήσεις όλη τους τη ζωή και δεν θέτουν ποτέ το ερώτημα.

Εάν δεν έχεις θέσει το ερώτημα, όλα όσα γνωρίζεις είναι για τα σκουπίδια. Πέταξε τα όλα στον σκουπιδοτενεκέ, όλα όσα γνωρίζεις – γιατί στην πραγματικότητα δεν υπάρχει γνώση, υπάρχει μόνο μάθηση. Δεν υπάρχει απάντηση. Μόνο μία κατάσταση επίγνωσης στην οποία το ερώτημα εξαφανίζεται. Μόνο μία διαύγεια, μία διαύγεια και καθαρότητα αντίληψης –μπορείς να δεις πέρα ως πέρα– όχι όμως ότι θα βρεις κάπου μια απάντηση.

Η ύπαρξη είναι τόσο απέραντη, τόσο μυστηριώδης... κι αυτό είναι καλό. Σκέψου μόνο πόσο ατυχές θα ήταν να μπορούσες να βρεις την απάντηση. Τότε δεν θα άξιζε να ζεις, η ζωή δεν θα είχε κανένα νόημα. Επειδή δεν μπορείς να βρεις την απάντηση, η ζωή συνεχίζεται με αμείωτο ενδιαφέρον. Ο Θεός δεν είναι η απάντηση – ευσέβεια είναι η κατάσταση να βρίσκεσαι στο σημείο που το ερώτημα έχει εξαφανιστεί. Ευσέβεια είναι η κατάσταση απουσίας του νου.

Μείνε με το ερώτημα. Είμαι εδώ για να σε βοηθήσω να μείνεις με το ερώτημα. Δεν πρόκειται να σου δώσω καμία απάντηση - ήδη έχεις πάρα πολλές. Δεν θα σε βαρύνω με περισσότερες. Θα σου μάθω πώς να ξεχάσεις τις απαντήσεις που έχεις μάθει, έτσι ώστε το ερώτημα να γίνει ξεκάθαρο, έτσι ώστε το ερώτημα να γίνει αυθεντικό και κτήμα σου, έτσι ώστε το ερώτημα να πηγάζει από τα μύχια της ύπαρξής σου.

Και μείνε μ' αυτό. Μην χάνεσαι σε σκέψεις, μην βιάζεσαι. Έχε υπομονή. Άσε αυτό το ερώτημα να γίνει ο μόνιμος σύντροφός σου.

Αυτή είναι η μόνη πειθαρχία που διδάσκω: η πειθαρχία να ρωτάς χωρίς να βιάζεσαι να πάρεις απάντηση.

Και είναι ωραίο να μένεις με το ερώτημα, γιατί οι απαντήσεις σε διαφθείρουν. Καταστρέφουν την αθωότητά σου, καταστρέφουν την άδολη άγνοιά σου. Γεμίζουν το μυαλό σου με λέξεις, θεωρίες, δόγματα - δεν είσαι πια «παρθένος». Σε διαφθείρουν. Ένα ερώτημα είναι αγνό, δεν σε διαφθείρει. Ουσιαστικά επιτείνει την αγνότητά σου, σε κάνει όλο και πιο διανυγή.

Συνειδητοποίησε το ερώτημα. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να συνεχίσεις να ρωτάς «Ποιος είμαι;». Δεν χρειάζεται να το διατυπώνεις. Άσε το ερώτημα να υπάρχει χωρίς καμία διατύπωση. Άφησέ το να υπάρχει όπως η αναπνοή σου - άφησέ το να υπάρχει όπως η ύπαρξή σου. Άφησέ το εκεί, σιωπηλό αλλά συνεχές, σαν να το κυοφορείς. Κάποια μέρα, αν έχεις ζήσει αρκετό καιρό μαζί του, το ερώτημα αρχίζει να εξαφανίζεται. Εξαφανίζεται, έτσι όπως έρχεται το πρωί και βγαίνει ο ήλιος κι οι δροσοσταλίδες αρχίζουν να εξαφανίζονται. Όταν η επίγνωση έχει γίνει φωτιά, έντονο φως, το ερώτημα αρχίζει να εξαφανίζεται. Κι όταν το ερώτημα εξαφανιστεί δεν μπορείς να πεις ποιος είσαι, όμως γνωρίζεις. Αυτό δεν είναι γνώση, είναι *αντίληψη*. Δεν μπορείς να απαντήσεις, όμως γνωρίζεις. Μπορείς να το χαρείς, αλλά δεν μπορείς να το απαντήσεις. Μπορείς να του χαμογελάσεις, αλλά δεν μπο-

ρείς να το απαντήσεις. Θα το ζήσεις, αλλά δεν μπορείς να το απαντήσεις.

Συχνά έχω την αίσθηση ότι δεν κάνω κάτι που θα έπρεπε να κάνω ή ότι κάνω κάτι που δεν θα έπρεπε να κάνω. Αυτό το κάτι πρέπει να αλλάξει γρήγορα – μαθητική ανησυχία ότι δεν θα πιάσω τη βάση κι ότι μπορεί να με διώξουν.

Έτσι έχουμε όλοι ανατραφεί. Όλη η εκπαίδευσή μας –στην οικογένεια, στην κοινωνία, στο σχολείο, το κολέγιο, το πανεπιστήμιο– καλλιεργεί μέσα μας την ένταση. Και η βασική ένταση είναι ότι δεν κάνεις εκείνο που θα έπρεπε να κάνεις.

Αυτό συνεχίζεται σ' όλη τη ζωή σου. Σε ακολουθεί σαν εφιάλτης, δεν παύει να σε στοιχειώνει. Δεν σ' αφήνει να ησυχάσεις, δεν σου επιτρέπει να χαλαρώσεις καθόλου. Εάν χαλαρώσεις θα σου πει, «Τι κάνεις; Δεν επιτρέπεται να χαλαρώνεις, πρέπει να κάνεις κάτι.» Εάν κάνεις κάτι, θα σου πει, «Τι κάνεις; Χρειάζεσαι ξεκούραση, είναι απαραίτητη, αλλιώς θα τρελαθείς – ήδη βρίσκεσαι στα πρόθυρα.»

Εάν κάνεις κάτι καλό, θα σου πει, «Είσαι ανόητος. Το καλό κανείς δεν θα στο ξεπληρώσει – οι άνθρωποι θα σε εξαπατήσουν». Εάν κάνεις κάτι κακό θα σου πει, «Τι κάνεις; Ανοίγεις τον δρόμο για την κόλαση, θα πρέπει να υποφέρεις γι' αυτό». Δεν θα σ' αφήσει ποτέ σε ησυχία. Ό,τι και να κάνεις θα βρίσκεται εκεί να σε καταδικάζει.

Αυτή η καταδίκη έχει ριζώσει μέσα σου. Αυτή είναι η μεγαλύτερη συμφορά που έχει βρει την ανθρωπότητα. Και αν μέσα μας δεν απαλλαγούμε από αυτή την καταδίκη, δεν θα μπορούμε να έχουμε πραγματική ανθρωπιά, δεν θα μπορούμε να είμαστε πραγματικά χαρούμενοι και δεν θα μπορούμε να συμμετέχουμε στο πανηγύρι της ύπαρξης.

Και κανείς άλλος δεν μπορεί να την ξεφορτωθεί εκτός από σέ-

να. Κι αυτό δεν είναι πρόβλημα μόνο του ερωτήματος, είναι και γενικότερο πρόβλημα σχεδόν κάθε ανθρώπινης ύπαρξης. Σε όποια χώρα και να έχεις γεννηθεί, σε όποια θρησκεία κι αν ανήκεις, δεν έχει σημασία – Καθολικός, κομμουνιστής, Ινδουιστής, Μωαμεθανός, Ζαϊνιστής, Βουδιστής, δεν έχει σημασία σε τι είδος ιδεολογίας ανήκεις – στην ουσία είναι το ίδιο. Όλες διδάσκουν ότι πρέπει να δημιουργήσεις μέσα σου ένα σχίσμα, έτσι ώστε το ένα μέρος πάντα να καταδικάζει το άλλο. Εάν ακολουθήσεις το πρώτο μέρος, το δεύτερο αρχίζει να σε καταδικάζει. Βρίσκεσαι στη μέση μιας εσωτερικής σύγκρουσης, ενός εμφύλιου πολέμου.

Αυτός ο εμφύλιος πόλεμος πρέπει να σταματήσει, αλλιώς θα χάσεις όλη την ομορφιά, την ευλογία της ζωής. Δεν θα μπορέσεις ποτέ να ξεκαρδιστείς στα γέλια, ποτέ να αγαπήσεις, δεν θα μπορέσεις ποτέ να είσαι κάτι ολοκληρωμένο. Και μόνο μέσα από την ολοκλήρωση ανθίζεις, έρχεται η άνοιξη και η ζωή σου αρχίζει να έχει χρώματα, μουσική και ποίηση.

Μόνο μέσα από την ολοκλήρωση ξαφνικά νιώθεις την ευσέβεια να σε περιβάλλει. Η ειρωνεία όμως είναι ότι το σχίσμα έχει δημιουργηθεί από τους δικούς σου αποκαλούμενους αγίους, τους ιερείς και τις εκκλησίες. Πράγματι, ο ιερέας ανέκαθεν ήταν ο μεγαλύτερος επί της γης εχθρός της αληθινής θρησκευτικότητας.

Πρέπει να απαλλαγούμε από όλους τους ιερείς – είναι η ρίζα, η πηγή της ανθρώπινης παθολογίας. Με ευκολία έχουν αρρωστήσει τους πάντες, έχουν προκαλέσει επιδημία νευρώσεων. Και οι νευρώσεις έχουν εξαπλωθεί τόσο πολύ που έχουμε φθάσει στο σημείο να τις θεωρούμε δεδομένες. Σκεφτόμαστε ότι η ζωή δεν είναι τίποτε άλλο, σκεφτόμαστε ότι έτσι είναι η ζωή – ένα μαρτύριο, ένα μακρύ, αργό μαρτύριο, μία οδυνηρή, αγωνιώδη ύπαρξη – μεγάλη φασαρία για το τίποτε.

Και εάν κοιτάξουμε αυτό που ονομάζουμε ζωή μας, δείχνει συνεχώς το ίδιο, γιατί ποτέ δεν υπάρχει ούτε ένα λουλούδι, ποτέ ένα τραγούδι μες την καρδιά, ποτέ μια θεία αγαλλίαση.

Δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι ευφυείς άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο αναρωτιούνται ποιο είναι το νόημα της ζωής. «Γιατί πρέπει να συνεχίσουμε να ζούμε; Γιατί είμαστε τόσο δειλοί που εξακολουθούμε να ζούμε; Γιατί δεν μπορούμε να βρούμε το κουράγιο να δώσουμε ένα τέλος σε όλη αυτή την ανοησία; Γιατί δεν αυτοκτονούμε;»

Ποτέ πριν στον κόσμο δεν υπήρξαν τόσοι πολλοί άνθρωποι που να σκέφτονται ότι η ζωή είναι παντελώς άσκοπη. Γιατί συνέβη αυτό στην εποχή μας; Δεν έχει να κάνει τίποτε με την εποχή μας. Αιώνες τώρα, τουλάχιστον πέντε χιλιάδες χρόνια, οι ιερείς κατέστρεφαν τον ανθρώπινο ψυχισμό. Τώρα έφθασε το αποκορύφωμα.

Δεν φταίμε εμείς, εμείς είμαστε τα θύματα. Είμαστε τα θύματα της ιστορίας. Εάν ο άνθρωπος γίνει λίγο πιο συνειδητός, θα ακυρώσει όλα τα ιστορικά βιβλία. Ξέχνα το παρελθόν – ήταν εφιαλτικό. Ξεκίνησε πάλι από το ΑΒΓ σαν να έχει ξαναγεννηθεί ο Αδάμ. Ξεκίνησε σαν να βρισκόμαστε πάλι στον Κήπο της Εδέμ, αθώοι, καθαροί, αμόλυντοι από τους απάνθρωπους ιερείς και τις ιδέες τους.

Οι ιερείς υπήρξαν πολύ μοχθηροί, γιατί ανακάλυψαν κάτι εξαιρετικά σημαντικό για τους ίδιους: Δίχασε ένα άτομο, κάνοντάς τον ουσιαστικά σχιζοφρενή, και θα παραμείνεις στην εξουσία για πάντα. Μία διχασμένη ανθρώπινη ύπαρξη είναι μια αδύναμη ύπαρξη. Ένα άτομο που δεν έχει υποστεί διχασμό, έχει δύναμη – δύναμη να αντιμετωπίσει κάθε περιπέτεια και να δεχθεί κάθε πρόκληση.

Ένας άνθρωπος έψαχνε να βρει μια καλή εκκλησία για να θρησκεύεται και βρήκε ένα εκκλησιάκι όπου οι πιστοί απήγγειλαν δυνατά μαζί με τον ιερέα. Έλεγαν: «Δεν κάναμε τα πράγματα που θα έπρεπε να έχουμε κάνει και κάναμε αυτά τα πράγματα που δεν θα έπρεπε να έχουμε κάνει.»

Ο άνθρωπος έκατσε σ' ένα στασίδι και αναστέναξε με ανακού-

φιση καθώς έλεγε στον εαυτό του «*Δόξα τω Θεώ, επιτέλους βρήκα τη φάρα μου*».

Πήγαινε σε οποιαδήποτε εκκλησία και θα βρεις τη φάρα σου, θα βρεις αντίγραφα του εαυτού σου. Ίσως η γλώσσα να είναι κάπως διαφορετική, ίσως το τελετουργικό να είναι λίγο διαφορετικό, οι θεμελιώδεις αρχές όμως είναι οι ίδιες. Θεμελιώδης αρχή είναι η περιστολή των ανθρωπινων υπάρξεων σ' έναν εσωτερικό εμφύλιο πόλεμο.

Η πρώτη μέρα που θα αναγνωρίσεις τι σου έχουν κάνει οι ιερείς είναι μια μέρα μεγάλης ενόρασης. Και η μέρα που θα ξεφορτωθείς όλες αυτές τις ανοησίες είναι η μέρα της απελευθέρωσης.

Κάνε αυτά που η φύση σου θέλει να κάνεις, κάνε αυτά που οι φυσικές σου ιδιότητες λαχταρούν. Μην ακούς τις Γραφές. Άκουσε την καρδιά σου, αυτή είναι η μόνη Γραφή που συνιστώ. Ναι, άκουσέ την πολύ προσεκτικά, πολύ συνειδητά και δεν θα κάνεις ποτέ λάθος. Κι ακούγοντας την καρδιά σου δεν θα είσαι ποτέ διχασμένος. Ακούγοντας την καρδιά σου θα αρχίσεις να προχωράς προς τη σωστή κατεύθυνση χωρίς ποτέ να σκέφτεσαι τι είναι σωστό και τι λάθος.

Επομένως, η όλη τεχνική για τη νέα ανθρωπότητα είναι το μυστικό να ακούς την καρδιά σου συνειδητά, προσεκτικά, επαγρυπνώντας. Να την ακολουθείς με κάθε τρόπο και να πηγαίνεις όπου σε κατευθύνει. Ναι, μερικές φορές θα σε οδηγήσει σε κινδύνους – τότε όμως θυμήσου ότι αυτοί οι κίνδυνοι είναι αναγκαίοι για την πνευματική σου ωρίμανση. Και μερικές φορές θα σε αποπροσανατολίσει – και πάλι όμως θυμήσου ότι και οι εκτροπές είναι μέρος της πορείας ανάπτυξης. Πολλές φορές θα πέσεις. Σήκω ξανά, γιατί με αυτό τον τρόπο αποκτά κανείς δύναμη – πέφτοντας και στέκοντας ξανά στα πόδια του. Έτσι ολοκληρώνεται.

Μην ακολουθείς όμως κανόνες που άλλοι έχουν θεσπίσει. Κα-

νένας επιβεβλημένος κανόνας δεν μπορεί ποτέ να είναι σωστός, γιατί οι κανόνες έχουν εφευρεθεί από ανθρώπους που θέλουν να σε εξουσιάζουν. Ναι, μερικές φορές έχουν υπάρξει στον κόσμο και μεγάλοι φωτισμένοι άνθρωποι – ένας Βούδας, ένας Ιησούς, ένας Κρίσνα, ένας Μωάμεθ. Δεν έδωσαν στον κόσμο κανόνες – έδωσαν αγάπη. Αργά ή γρήγορα όμως οι μαθητές ενώνονται κι αρχίζουν να φτιάχνουν ένα δικό τους κώδικα συμπεριφοράς. Μόλις φύγει ο δάσκαλος, μόλις φύγει το φως και βρεθούν στο σκοτάδι, αρχίζουν να αρπάζονται από απαράβατους κανόνες, γιατί τώρα που το φως, κάτω από το οποίο μπορούσαν να δουν, δεν είναι πια εκεί, είναι υποχρεωμένοι να εξαρτώνται από κανόνες.

Αυτό που έκανε ο Ιησούς ήταν ο ψίθυρος της καρδιάς του κι αυτό που ο Χριστιανισμός συνεχίζει να κάνει δεν είναι ψίθυρος της δικής του καρδιάς. Είναι μίμηση – και τη στιγμή που αρχίζεις να μιμείσαι, προσβάλλεις την ανθρωπότητα, προσβάλλεις τον Θεό σου.

Μην γίνεσαι ποτέ μίμος, να είσαι πάντα αυθεντικός. Μην γίνεις αντίγραφο. Σ' όλο τον κόσμο όμως το ίδιο βλέπουμε – αντίγραφα και πάλι αντίγραφα.

Η ζωή είναι χορός όταν είσαι αυθεντικός – και έχεις πλασθεί για να είσαι αυθεντικός. Δεν υπάρχουν δύο άνθρωποι όμοιοι, επομένως ο τρόπος της ζωής μου δεν θα γίνει ποτέ ο δικός σου τρόπος ζωής.

Άκου τους ψίθυρους της καρδιάς σου – και είναι ψίθυροι. Η καρδιά μιλά με πολύ χαμηλή φωνή, δεν κραυγάζει.

Ο Βούδας είναι ο Βούδας και ο Κρίσνα είναι ο Κρίσνα και εσύ είσαι εσύ. Και με κανένα τρόπο δεν είσαι κατώτερος από κανέναν άλλον. Δείξε σεβασμό στον εαυτό σου, δείξε σεβασμό στη δική σου εσωτερική φωνή και ακολούθησέ την.

Και να θυμάσαι ότι δεν εγγυώμαι ότι θα σε οδηγήσει πάντα στο σωστό. Πολλές φορές θα σε οδηγήσει στο λάθος, επειδή για να φτάσεις στη σωστή πόρτα, πρέπει πρώτα να χτυπήσεις πολλές λά-

θος πόρτες. Έτσι είναι. Εάν ξαφνικά αρχίσεις με τη σωστή πόρτα, δεν θα μπορείς να αναγνωρίσεις ότι είναι η σωστή.

Όταν γίνει ο τελικός απολογισμός θα δεις ότι καμία προσπάθεια δεν πάει χαμένη. Όλες οι προσπάθειες συμβάλλουν στην επιτάχυνση της ωρίμανσής σου. Γι' αυτό μην διστάζεις, μην ανησυχείς υπερβολικά ότι θα κάνεις λάθος. Αυτό είναι ένα από τα προβλήματα. Οι άνθρωποι έχουν διδαχθεί να μην κάνουν τίποτε λάθος και έτσι γίνονται τόσο διστακτικοί, τόσο φοβισμένοι μήπως κάνουν λάθος που καθηλώνονται. Δεν τολμούν να κινηθούν – κάποιο λάθος μπορεί να συμβεί. Πετρώνουν, δεν κάνουν καμία κίνηση.

Σε διδάσκω να κάνεις όσο το δυνατόν περισσότερα λάθη, αλλά να θυμάσαι πάντα ένα και μόνο πράγμα: Μην κάνεις ξανά το ίδιο λάθος. Και θα ωριμάσεις. Είναι μέρος της ελευθερίας σου να ξεστρατίσεις, είναι κομμάτι του μεγαλείου σου να αντιτίθεται ακόμα και στον Θεό. Έτσι θα αρχίσεις να αποκτάς αυτοπεποίθηση, αλλιώς υπάρχουν εκατομμύρια άνθρωποι χωρίς αυτοπεποίθηση.

Επειδή λέω τέτοια πράγματα, πολλοί θυμώνουν. Ακόμα και χθες ήρθε ένας δημοσιογράφος. Ήρθε για να δει τι συμβαίνει εδώ, σ' αυτόν τον χώρο και ήθελε να ακούσει και τις δύο πλευρές – τους ανθρώπους που συμφωνούσαν κι εκείνους που διαφωνούσαν. Έτσι, γύρισε όλη την πόλη. Μίλησε με αξιωματικούς της αστυνομίας, πήγε να δει τον δήμαρχο της Πούνας. Κι αυτό που του είπε ο δήμαρχος ήταν πράγματι ωραίο. Πολύ μου άρεσε.

Είπε, «Αυτός ο άνθρωπος είναι τόσο επικίνδυνος που θα έπρεπε να απελαθεί από την Πούνα – όχι μόνο από την Πούνα, αλλά από την Ινδία, όχι μόνο από την Ινδία, αλλά από τον κόσμο».

Πολύ μου άρεσε. Και άρχισα να το σκέφτομαι. *Πώς θα με απελάσουν από τον κόσμο; Πού θα με στείλουν; Αυτή είναι πράγματι μια φανταστική ιδέα! Εάν το καταφέρουν είμαι πρόθυμος να πάω.*

Γιατί υπάρχει τόσος θυμός; Ο θυμός έχει κάποια αιτία, πίσω του

κρύβεται κάποιος λόγος. Ο λόγος είναι ότι προσπαθώ να σου δώσω μία συνολική νέα εικόνα της θρησκευτικής ζωής - και εάν αυτή η νέα εικόνα επιτύχει τον σκοπό της, τότε όλες οι παλιές εικόνες θα πρέπει να σβήσουν.

Ξέχνα αυτά που σου έχουν πει: «Αυτό είναι σωστό κι αυτό είναι λάθος.» Η ζωή δεν είναι τόσο προκαθορισμένη. Το πράγμα που είναι σωστό σήμερα, μπορεί να είναι λάθος αύριο, το πράγμα που είναι λάθος αυτή τη στιγμή, μπορεί να είναι σωστό την επόμενη. Η ζωή δεν μπορεί να καλουπωθεί, δεν μπορείς τόσο εύκολα να κολλήσεις ταμπέλες, «Αυτό είναι σωστό κι αυτό είναι λάθος». Η ζωή δεν είναι φαρμακείο, όπου κάθε μπουκάλι έχει μία ετικέτα και ξέρεις πού βρίσκεται τι. Η ζωή είναι ένα μυστήριο. Τη μια στιγμή κάτι ταιριάζει και τότε είναι σωστό και την άλλη στιγμή έχει κυλήσει τόσο νερό στον Γάνδη, ώστε δεν ταιριάζει πια και είναι λάθος.

Ποιος είναι ο ορισμός του σωστού; Εκείνο που είναι αρμονικό με την ύπαρξη είναι σωστό κι εκείνο που λειτουργεί δυσαρμονικά με την ύπαρξη είναι λάθος. Κάθε λεπτό θα πρέπει να βρίσκσαι σε επιφυλακή, γιατί κάθε λεπτό θα λαμβάνεται μία νέα απόφαση. Δεν μπορείς να βασίζεσαι σε ετοιμοπαράδοτες απαντήσεις για το τι είναι σωστό και τι λάθος. Μόνο οι ανόητοι βασίζονται σε ετοιμοπαράδοτες απαντήσεις, γιατί έτσι δεν χρειάζεται να βάλουν το μυαλό τους να δουλέψει. Δεν υπάρχει καμία ανάγκη: γνωρίζεις εκ των προτέρων τι είναι σωστό και τι λάθος και μπορείς να κάνεις μια λίστα και μάλιστα, αυτή η λίστα δεν θα είναι και πολύ μεγάλη.

Οι Ιουδαίοι έχουν Δέκα Εντολές. Τόσο απλό, γνωρίζεις εκ των προτέρων τι είναι σωστό και τι λάθος. Η ζωή όμως συνεχίζεται αλλάζοντας συνεχώς. Εάν επανέλθει ο Μωυσής, δεν νομίζω ότι θα δώσει τις ίδιες Δέκα Εντολές - δεν μπορεί. Μετά από χιλιάδες χρόνια πώς μπορεί να σου δώσει την ίδια λίστα εντολών; Θα πρέπει να εφεύρει κάτι καινούργιο.

Εγώ όμως πιστεύω πως όταν δίνονται εντολές δημιουργούν δυσκολίες στους ανθρώπους, γιατί από την πρώτη στιγμή που δίνονται είναι ήδη παρωχημένες. Η ζωή κινείται πολύ γρήγορα, είναι δυναμική όχι στατική. Δεν είναι μια βαλτωμένη λίμνη, είναι ένας Γάνδης, ρέει συνεχώς. Δεν είναι ποτέ η ίδια λεπτό προς λεπτό. Έτσι, ένα πράγμα μπορεί να είναι σωστό αυτό το λεπτό και μπορεί να μην είναι σωστό το επόμενο.

Τότε, τι κάνεις; Το μόνο εφικτό πράγμα είναι να κάνεις τους ανθρώπους να καταλάβουν ότι εκείνοι οι ίδιοι μπορούν να αποφασίσουν πώς να αντιδρούν σε μια ζωή που αλλάζει συνεχώς.

Μία παλιά ιστορία Ζεν: Υπήρχαν δύο ανταγωνιζόμενοι ναοί. Και οι δύο δάσκαλοι – επονομαζόμενοι Δάσκαλοι, γιατί στην πραγματικότητα θα έπρεπε να ονομάζονται ιερείς – αντιμάχονταν τόσο πολύ ο ένας τον άλλον, ώστε έλεγαν στους μαθητές τους να μην κοιτάζουν ποτέ τον άλλο ναό.

Ο κάθε ιερέας είχε ένα αγόρι που τον υπηρετούσε, που του έφερνε τα ψώνια, που έκανε θελήματα. Ο ιερέας του πρώτου ναού είπε στον υπηρέτη του, «Ποτέ μην μιλάς στο άλλο αγόρι. Αυτοί οι άνθρωποι είναι επικίνδυνοι.»

Τα αγόρια όμως είναι αγόρια. Μια μέρα συναντήθηκαν στο δρόμο και το αγόρι του πρώτου ναού ρώτησε το άλλο, «Πού πηγαίνεις;»

Ο άλλος είπε, «Όπου με πάει ο άνεμος.» Θα πρέπει να άκουγε πολύ σπουδαία πράγματα Ζεν στον ναό. Είπε, «Όπου με πάει ο άνεμος». Μεγάλη κουβέντα, αγνό Τάο.

Όμως, το πρώτο αγόρι ένωσε πολύ μεγάλη αμηχανία, προσβλήθηκε και δεν μπορούσε να βρει πώς να του απαντήσει. Ταραγμένος, θυμωμένος και γεμάτος ενοχές, γιατί, *Ο Δάσκαλος μου είπε να μην μιλώ σ' αυτούς τους ανθρώπους. Αυτοί οι άνθρωποι είναι πράγματι επικίνδυνοι. Τι σόι απάντηση είναι αυτή; Με ταπεινώσε.*

Πήγε στον Δάσκαλό του και του είπε τι είχε συμβεί. «Λυπάμαι

που του μίλησα. Είχες δίκαιο, αυτοί οι άνθρωποι είναι παράξενοι. Τι σόι απάντηση είναι αυτή; Τον ρώτησα, «Πού πηγαίνεις;» - μία απλή, τυπική ερώτηση - γνώριζα ότι πήγαινε στην αγορά ακριβώς όπως κι εγώ. Εκείνος όμως είπε, «Όπου με πάει ο άνεμος.»

Ο Δάσκαλος είπε, «Σε προειδοποίησα, αλλά εσύ δεν μ' άκουσες. Τώρα πρόσεξε, αύριο θα σταθείς πάλι στο ίδιο μέρος. Όταν έρθει, ρώτησέ τον, «Πού πηγαίνεις;» κι εκείνος θα πει «Όπου με πάει ο άνεμος.» Τότε κι εσύ θα απαντήσεις λίγο πιο φιλοσοφικά. Πες, «Γιατί, δεν έχεις πόδια; Η ψυχή είναι ασώματη κι ο άνεμος δεν μπορεί να πάει την ψυχή πουθενά. Πώς σου φαίνεται αυτό;»

Απόλυτα προετοιμασμένος - όλη τη νύχτα το επαναλάμβανε ξανά και ξανά - το επόμενο πρωί, πολύ νωρίς, πήγε και στάθηκε στο ίδιο ακριβώς μέρος και ακριβώς την ίδια ώρα ήρθε το άλλο αγόρι. Τώρα ήταν πολύ ευτυχισμένος, θα του έδειχνε τι σημαίνει αληθινή φιλοσοφία. Έτσι τον ρώτησε, «Πού πηγαίνεις;» Και περιμένε...

Το αγόρι όμως είπε, «Πηγαίνω στην αγορά να αγοράσω λαχανικά.»

Τώρα τι να την κάνει τη φιλοσοφία που είχε αποστηθίσει;

Η ζωή είναι το ίδιο. Δεν μπορείς να προετοιμαστείς γι' αυτήν, δεν μπορείς να είσαι έτοιμος γι' αυτήν. Αυτή είναι η ομορφιά της, αυτό είναι το θαύμα της, ότι σε πιάνει πάντοτε εξ απροόπτου, είναι συνεχώς γεμάτη εκπλήξεις. Αν έχεις μάτια, θα δεις ότι κάθε λεπτό κρύβει μια έκπληξη κι ότι οι ετοιμοπαράδοτες απαντήσεις είναι άχρηστες.

Και όλες οι παλιές θρησκείες σε έχουν προμηθεύσει με ετοιμοπαράδοτες απαντήσεις. Ο Μανού έχει δώσει τις εντολές του, ο Μωυσής έχει δώσει τις εντολές του κι αυτό συνεχίζεται και προχωρά.

Δεν σου δίνω καμία εντολή. Ουσιαστικά, η λέξη *εντολή* είναι άσχημη. Δίνοντας σε κάποιον εντολή, τον υποβιβάζεις σε σκλάβο.

Δεν σου δίνω καμία διαταγή, δεν είσαι υποχρεωμένος να υπακούς εμένα ή οποιονδήποτε άλλον. Εγώ, απλώς σε διδάσκω ένα φυσικό νόμο της ζωής. Να υπακούς τον δικό σου εαυτό, στρέψε το φως προς τον εαυτό σου κι ακολούθησε αυτό το φως και ποτέ δεν θα προκύψει πρόβλημα. Τότε ό,τι και να κάνεις είναι αυτό που πρέπει να κάνεις και ό,τι δεν κάνεις είναι αυτό που δεν θα έπρεπε να κάνεις.

Και μην ξεχνιέσαι, μην συνεχίζεις να κοιτάς πίσω ξανά και ξανά, γιατί η ζωή διαρκώς αλλάζει. Αύριο μπορεί ν' αρχίσεις να σκέφτεσαι ότι αυτό που έκανες χθες ήταν λάθος. Δεν ήταν λάθος χθες, μπορεί αύριο να φαίνεται λάθος. Δεν υπάρχει λόγος να κοιτάξεις πίσω, η ζωή πηγαίνει μπροστά. Υπάρχουν όμως πολλοί οδηγοί που συνεχίζουν να κοιτάζουν πίσω στον εσωτερικό καθρέφτη. Κινούνται προς τα μπρος, ενώ κοιτάζουν προς τα πίσω – η ζωή τους θα είναι σκέτη καταστροφή.

Κοίτα μπροστά. Τον δρόμο που πέρασες τον έχεις περάσει. Τελείωσε, μην τον κουβαλάς πια. Μην αφήνεις να σε βαραίνει το παρελθόν χωρίς λόγο. Άρχισε να κλείνεις τα κεφάλαια που έχεις διαβάσει, δεν χρειάζεται να γυρνάς πίσω ξανά και ξανά. Και ποτέ μην κρίνεις οτιδήποτε από το παρελθόν με τη νέα νοοτροπία που αποκτάς, γιατί το νέο είναι νέο, ασύγκριτα καινούργιο. Το παλιό ήταν σωστό στο δικό του ευρύτερο πλαίσιο και το νέο είναι σωστό στο δικό του πλαίσιο και δεν μπορούν να συγκριθούν.

Αυτό που προσπαθώ να σου εξηγήσω είναι το εξής: Ξεφορτώσου την ενοχή! Γιατί όταν νιώθεις ένοχος, η ζωή σου είναι μια κόλαση. Απελευθερωμένος από την ενοχή θα έχεις τη φρεσκάδα των δροσοσταλίδων στην ανατολή του ήλιου, θα έχεις τη φρεσκάδα του πέταλου του λωτού μέσα στη λίμνη, θα έχεις τη φρεσκάδα των αστεριών τη νύχτα. Μόλις εξαφανιστεί η ενοχή, η ζωή σου θα είναι ένα εντελώς διαφορετικό είδος ζωής, φωτεινή και ακτινοβόλα. Τα πόδια σου θα χορεύουν κι η καρδιά σου θα τραγουδά χίλια δυο τραγούδια.

Να ζεις μέσα σε τόση αγαλλίαση σημαίνει να είσαι *σαννάσιν**, να ζεις μέσα σε τόση χαρά σημαίνει να ζεις μια ένθεη ζωή. Να ζεις με το βάρος της ενοχής σημαίνει να σε εκμεταλλεύονται οι ιερείς.

Βγες έξω από τη φυλακή σου – Ινδουιστής, Χριστιανός, Μωαμεθανός, Ζαϊνιστής, Βουδιστής, κομμουνιστής. Βγες έξω από όλες τις φυλακές σου, άφησε πίσω σου όλες τις ιδεολογίες σου, γιατί οι ιδεολογίες σε εφοδιάζουν με ετοιμοπαράδοτες απαντήσεις. Εάν κάνεις μια ερώτηση σ' έναν κομμουνιστή, θα πρέπει να ανατρέξει στο *Κεφάλαιο*. Όπως εάν κάνεις μια ερώτηση σ' έναν Ινδουιστή θα φυλλομετρήσει την Γκίτα.

Πότε θα χρησιμοποιήσεις την δική σου συνείδηση; Πότε; Πόσο καιρό θα παραμείνεις αλυσοδεμένος στο νεκρό παρελθόν; Η Γκίτα γεννήθηκε πέντε χιλιάδες χρόνια πριν κι η ζωή έχει αλλάξει τόσο πολύ. Εάν θέλεις να διαβάξεις την Γκίτα, διάβαζέ την σαν όμορφο φιλολογικό κείμενο – μόνο έτσι όμως, τίποτε περισσότερο από αυτό. Είναι όμορφο φιλολογικό κείμενο, όμορφη ποίηση, δεν έχει όμως αποφθέγματα που πρέπει να ακολουθηθούν, δεν έχει εντολές που πρέπει να τηρηθούν. Απόλαυσέ την σαν ένα δώρο από το παρελθόν, σαν ένα δώρο από ένα μεγάλο ποιητή, τον Βυάσα. Μην την κάνεις όμως κανόνα της ζωής σου – είναι παντελώς άσχετη.

Και όλα γίνονται άσχετα, επειδή η ζωή ποτέ δεν παραμένει εγκλωβισμένη. Συνεχίζει να προχωρά και να προχωρά και διασχίζει όλα τα σύνορα, όλες τις μεθοριακές ζώνες, σε μία αέναη διαδικασία. Η Γκίτα σε κάποιο σημείο καθηλώνεται, το Κοράνι σε κάποιο σημείο καθηλώνεται, η ζωή όμως δεν καθηλώνεται ποτέ – να το θυμάσαι. Να το υπενθυμίζεις στον εαυτό σου.

Και ο μόνος τρόπος να έχεις επαφή με τη ζωή, ο μόνος τρόπος να μην σέρνεσαι πίσω από τη ζωή είναι να έχεις μια καρδιά χω-

* Σημ.τ.Μ.τ Στην Ινδουιστική παράδοση, ο πραγματωμένος ασκητής, αφιερωμένος στην αναζήτηση της αλήθειας.

ρίς ενοχές, μια καρδιά αθώα. Ξέχνα όλα όσα σου έχουν πει – τι πρέπει να γίνει και τι δεν πρέπει να γίνει – κανείς άλλος δεν μπορεί να αποφασίσει για σένα.

Απόφυγε τους υποκριτές που αποφασίζουν για σένα – πάρε τα ηνία στα δικά σου χέρια. Εσύ πρέπει να αποφασίζεις. Στην πραγματικότητα μέσα σ' αυτήν ακριβώς την αποφασιστικότητα γεννιέται η ψυχή σου. Όταν αποφασίζουν οι άλλοι για σένα, η ψυχή σου παραμένει μουνδιασμένη και άτονη. Όταν αρχίσεις να αποφασίζεις μόνος σου, αναφύεται μία σαφήνεια. Το να αποφασίζεις σημαίνει να παίρνεις ρίσκα, το να αποφασίζεις σημαίνει ότι μπορεί να κάνεις λάθος – ποιος ξέρει; Αυτός είναι ο κίνδυνος. Ποιος ξέρει τι πρόκειται να συμβεί; Αυτός είναι ο κίνδυνος – δεν δίνονται εγγυήσεις.

Με τα παλιά υπάρχει εγγύηση. Εκατομμύρια και εκατομμύρια ανθρώπων τα ακολούθησαν – πώς γίνεται τόσο πολλοί άνθρωποι να κάνουν λάθος; Αυτή είναι η εγγύηση. Εάν τόσο πολλοί άνθρωποι λένε ότι είναι σωστό, τότε πρέπει να είναι σωστό.

Στην πραγματικότητα η λογική της ζωής λέει ακριβώς το αντίθετο. Εάν τόσο πολλοί άνθρωποι ακολουθούν ένα συγκεκριμένο πράγμα, να είσαι σίγουρος πως είναι λάθος, γιατί δεν υπάρχουν τόσο πολλοί φωτισμένοι άνθρωποι, δεν είναι φωτισμένοι και δεν μπορούν να διαφωτιστούν σε τέτοιο σημείο. Η πλειονότητα απαρτίζεται από ηλίθιους, απόλυτα ηλίθιους. Να φυλάγεσαι από την πλειονότητα. Εάν τόσο πολλοί άνθρωποι ακολουθούν κάτι, αυτό είναι αρκετή απόδειξη ότι είναι λάθος.

Η αλήθεια φανερώνεται στα άτομα, όχι στα πλήθη. Έχεις ακούσει ποτέ ότι ένα πλήθος φωτίστηκε; Η αλήθεια φανερώνεται στα άτομα – έναν Τιλόπα, έναν Αρίσα, έναν Νάνακ, έναν Καμπίρ, έναν Φαρίντ.

Η αλήθεια φανερώνεται στα άτομα.

Να είσαι ανεξάρτητο άτομο, εάν πραγματικά θέλεις να σου φανερωθεί η αλήθεια.

Πάρε όλα τα ρίσκα που χρειάζονται για να είσαι ανεξάρτητο άτομο και δέξου τις προκλήσεις που μπορούν να σε οξύνουν, που μπορούν να σου δώσουν σπιρτάδα και ευφυΐα.

Η αλήθεια δεν είναι μία πεποίθηση, είναι απόλυτη ευφυΐα, είναι μία έκλαμψη της κρυφής πηγής της ζωής σου, είναι μία εμπειρία που φωτίζει τη συνειδήσή σου. Θα πρέπει, όμως, να δημιουργήσεις τον σωστό χώρο για να σου φανερωθεί. Κι αυτός ο σωστός χώρος είναι η αποδοχή του εαυτού σου έτσι όπως είναι. Μην αποκηρύξεις τίποτε, μην διχαστείς, μην αισθάνεσαι ένοχος.

Πάντα φοβάμαι να είμαι μόνος, γιατί όταν είμαι μόνος αρχίζω να αναρωτιέμαι ποιος είμαι. Νιώθω ότι, εάν ερευνήσω βαθύτερα, θα βρω ότι δεν είμαι το πρόσωπο που πίστευα πως είμαι τα τελευταία είκοσι έξι χρόνια, αλλά μια ύπαρξη παρούσα μόνο τη στιγμή της γέννησης, ίσως και ένα λεπτό πριν. Για κάποιο λόγο, αυτό με γεμίζει απόλυτο φόβο. Το νιώθω σαν ένα είδος τρέλας και με κάνει να χάνω τον εαυτό μου σε εξωτερικές ενασχολήσεις για να νιώθω πιο ασφαλής. Ποιος είμαι και γιατί τόσοσ φόβος;

Αυτός ο φόβος δεν είναι μόνο δικός σου, είναι φόβος όλων των ανθρώπων. Γιατί κανείς δεν είναι αυτό που σύμφωνα με τη φύση του θα έπρεπε να είναι. Η κοινωνία, η κουλτούρα, η θρησκεία, η εκπαίδευση, όλες μαζί έχουν συνωμοτήσει εναντίον αθώων παιδιών. Έχουν τεράστια δύναμη – το παιδί είναι απροστάτευτο και εξαρτώμενο, επομένως οτιδήποτε θέλουν να του κάνουν, μπορούν να το καταφέρουν. Δεν αφήνουν κανένα παιδί να μεγαλώσει μέσα στον φυσικό του κόσμο. Όλες οι προσπάθειές τους επικεντρώνονται στο να μετατρέψουν τις ανθρώπινες υπάρξεις σε εργασία.

Ποιος ξέρει αν αφεθεί ένα παιδί να μεγαλώσει ανεπηρέαστο, κατά πόσο θα γίνει χρήσιμο για τα κατοχυρωμένα συμφέροντά τους; Η κοινωνία δεν είναι προετοιμασμένη να πάρει αυτό το ρί-

σκο. Αρπάζει το παιδί και αρχίζει να το πλάθει για να γίνει αυτό που χρειάζεται η κοινωνία. Κατά μία έννοια σκοτώνει την ψυχή του παιδιού και του δίνει μία ψεύτικη ταυτότητα, έτσι ώστε ποτέ να μην του λείπει η ψυχή του, η ύπαρξή του. Η ψεύτικη ταυτότητα είναι ο αντικαταστάτης τους. Αυτός ο αντικαταστάτης όμως είναι χρήσιμος μόνο στο ίδιο πλήθος που σου τον έδωσε. Όταν είσαι μόνος, το ψεύτικο αρχίζει να καταρρέει και το καταπιεσμένο αρχίζει να εκφράζεται. Γι' αυτό φοβάσαι να είσαι μόνος.

Κανείς δεν θέλει να είναι μόνος. Όλοι θέλουν να ανήκουν σ' ένα πλήθος – όχι μόνο ένα πλήθος, αλλά πολλά πλήθη. Ένας άνθρωπος ανήκει σ' ένα θρησκευτικό πλήθος, ένα πολιτικό κόμμα, έναν Ροταριανό Όμιλο... και υπάρχουν πάρα πολλές άλλες ομάδες να ανήκει. Θέλει να τον στηρίζουν είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο, γιατί το ψεύτικο χωρίς στήριξη καταρρέει. Μόλις κάποιος μείνει μόνος αρχίζει να νιώθει μία παράξενη τρέλα. Γι' αυτό θέτεις το ερώτημα – επειδή επί είκοσι έξι χρόνια πίστευες ότι είσαι κάποιος και ξαφνικά, τη στιγμή της μοναξιάς, αρχίζεις να νιώθεις ότι δεν είσαι αυτός. Προκαλεί φόβο: τότε ποιος είσαι;

Και είκοσι έξι χρόνια καταπίεσης... θα πάρει κάποιο χρόνο στον πραγματικό εαυτό σου να εκφραστεί.

Το κενό ανάμεσα στους δύο έχει ονομαστεί από τους Μυστικιστές «η σκοτεινή νύχτα της ψυχής» - πολύ ταιριαστή ονομασία. Δεν είσαι πια ο ψεύτικος και δεν είσαι ακόμη ο αληθινός. Είσαι μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, δεν ξέρεις ποιος είσαι.

Ιδιαίτερα στη Δύση –και η ερώτηση έρχεται από τη Δύση– το πρόβλημα είναι πιο περίπλοκο. Επειδή η Δύση δεν έχει αναπτύξει μία μεθοδολογία για να ανακαλύπτει το αληθινό όσο το δυνατόν γρηγορότερα και να συντομεύει τη σκοτεινή νύχτα της ψυχής. Η Δύση δεν γνωρίζει τίποτε για τον διαλογισμό. Και διαλογισμός είναι μόνο ένα όνομα που δηλώνει ότι μένεις μόνος, σε σιωπηλή χαλάρωση – γιατί ό, τι «κάνεις» θα προέρχεται από τη ψεύτικη προσωπικότητά σου. Όλες οι πράξεις σου, είκοσι έξι

χρόνια τώρα, έχουν προέλθει από εκείνη. Είναι μια παλιά συνήθεια.

Οι συνήθειες πεθαίνουν δύσκολα.

Υπήρχε ένας μεγάλος μυστικιστής στην Ινδία, ο Έκναθ. Πήγαινε σ' ένα ιερό ταξίδι προσκυνήματος με όλους τους μαθητές του – θα ήταν ένα ταξίδι έξι μηνών. Ένας άνδρας τον πλησίασε κι έπεσε στα πόδια του λέγοντας, «Ξέρω ότι δεν είμαι άξιος. Κι εσύ το ξέρεις – όλοι με γνωρίζουν. Ξέρω όμως ότι η συμπόνια σου είναι μεγαλύτερη από την αναξιότητά μου. Σε παρακαλώ, δέξου κι εμένα σαν μέλος της ομάδας που πηγαίνει στο ιερό προσκύνημα.»

Ο Έκναθ είπε, «Είσαι ένα κλέφτης – και όχι ένας συνηθισμένος κλέφτης, αλλά μάστορας στην κλεψιά. Δεν σ' έχουν πιάσει ποτέ, παρά το γεγονός ότι όλοι ξέρουν πως είσαι κλέφτης. Και βέβαια σκέφτομαι να σε πάρω μαζί μου, πρέπει όμως να σκεφτώ κι αυτούς τους πενήντα ανθρώπους που έρχονται μαζί μου. Θα πρέπει να μου υποσχεθείς –και δεν ζητώ τίποτε παραπάνω– ότι αυτούς τους έξι μήνες που όλοι πηγαίνουμε για προσκύνημα, δεν θα κλέψεις. Μετά από αυτό εσύ αποφασίζεις. Όταν γυρίσουμε πίσω δεν θα σε δεσμεύει πια η υπόσχεση.»

Ο άνδρας είπε, «Είμαι απόλυτα έτοιμος να υποσχεθώ και είμαι απέραντα ευγνώμων για τη συμπόνια σου.»

Οι άλλοι πενήντα άνθρωποι ήταν καχύποπτοι. Να εμπιστευτείς ένα κλέφτη;... Δεν μπορούσαν όμως να πουν τίποτε στον Έκναθ – εκείνος ήταν ο Δάσκαλος. Το προσκύνημα ξεκίνησε κι από την πρώτη κιόλας νύχτα υπήρξε πρόβλημα. Το επόμενο πρωί δημιουργήθηκε χάος, κάποιου το παλτό έλειπε, κάποιου το πουνάμισο έλειπε, κάποιου τα χρήματα είχαν κάνει φτερά. Και όλοι φώναζαν, «Πού είναι τα λεφτά μου; Πού είναι το παλτό μου;» και όλοι έλεγαν στον Έκναθ, «Από την πρώτη στιγμή ανησυχούσαμε που έπαιρνες αυτόν τον άνθρωπο μαζί σου. Η συνήθεια μιας ζωής...» Ύστερα όμως, άρχισαν να ψάχνουν και είδαν ότι τα

πράγματα δεν είχαν κλαπεί. Κάποιου τα χρήματα έλειπαν, αλλά βρέθηκαν στον σάκο κάποιου άλλου. Το παλτό κάποιου έλειπε, αλλά βρέθηκε στις αποσκευές κάποιου άλλου. Όλα βρέθηκαν, αλλά προκαλούνταν μια άσκοπη αναστάτωση – κάθε πρωί. Και κανείς δεν μπορούσε να σκεφτεί ποιο ήταν το νόημά της. Σίγουρα δεν ήταν ο κλέφτης, γιατί ουσιαστικά τίποτε δεν είχε κλαπεί.

Την τρίτη νύχτα ο Έκναθ έμεινε ξύπνιος για να δει τι συνέβαινε. Στη μέση της νύχτας ο κλέφτης –από συνήθεια και μόνο– ξύπνησε και άρχισε να παίρνει πράγματα από το ένα μέρος και να τα βάζει σε άλλο. Ο Έκναθ τον σταμάτησε και του είπε, «Τι κάνεις; Ξέχασες την υπόσχεσή σου;»

Εκείνος είπε, «Όχι, δεν ξέχασα την υπόσχεσή μου. Δεν κλέβω τίποτε. Όμως, δεν υποσχέθηκα ότι δεν θα μετακινώ πράγματα από το ένα μέρος στο άλλο. Μετά από έξι μήνες θα πρέπει να ξαναγίνω κλέφτης – αυτό είναι μόνο εξάσκηση. Και πρέπει να καταλάβεις ότι είναι συνήθεια μας ζωής και δεν μπορώ να την αλλάξω τόσο εύκολα. Δώσε μου χρόνο. Πρέπει να κατανοήσεις το πρόβλημά μου. Τρεις μέρες τώρα δεν έχω κλέψει ούτε ένα πράγμα – για μένα είναι κάτι σαν νηστεία! Αυτό είναι απλώς ένα υποκατάστατο, κρατώ τον εαυτό μου απασχολημένο. Αυτός είναι ο συνήθης χρόνος εξάσκησης του επαγγέλματός μου, τα μέσα της νύχτας, έτσι είναι πολύ δύσκολο για μένα να μείνω ξαπλωμένος στο κρεβάτι. Ξυπνώ και τόσοι πολλοί ανόητοι κοιμούνται... και δεν κάνουν κακό σε κανέναν. Το πρωί θα βρουν τα πράγματά τους.»

Ο Έκναθ είπε, «Είσαι παράξενος άνθρωπος. Βλέπεις ότι κάθε πρωί δημιουργείται τέτοιο χάος και μία ή δυο ώρες χάνονται άσκοπα για να βρεθούν τα πράγματα προσπαθώντας να σκεφτούν πού τα έχεις βάλει, τίνος το πράγμα έχει μπει στον σάκο τίνος. Όλοι πρέπει να ανοίξουν όλες τις αποσκευές τους και να ρωτήσουν όλους τους άλλους, «Σε ποιον ανήκει αυτό;»

Ο κλέφτης είπε, «Αυτή την παραχώρηση πρέπει να μου την κάνεις.»

Είκοσι έξι χρόνια ψεύτικης προσωπικότητας – που σου έχει επιβληθεί από ανθρώπους που αγαπάς, ανθρώπους που σέβεσαι και δεν σου έκαναν εσκεμμένα κάποιο κακό. Οι προθέσεις τους ήταν καλές – η επίγνωσή τους δεν ήταν. Δεν ήταν ενσυνείδητα άτομα. Οι γονείς σου, οι καθηγητές σου, οι ιερείς σου, οι πολιτικοί σου δεν είχαν επίγνωση, δεν είχαν συνείδηση των πράξεών τους. Ακόμα και μία καλή πρόθεση στα χέρια ασυνείδητων ατόμων αποδικνύεται δηλητηριώδης.

Γι' αυτό, κάθε φορά που είσαι μόνος, ένας βαθύς φόβος αναδύεται αφού ξαφνικά ο ψεύτικος αρχίζει να εξαφανίζεται. Κι ο αληθινός θα χρειαστεί κάποιο χρόνο. Τον έχεις χάσει πριν είκοσι έξι χρόνια, θα πρέπει να λάβεις υπόψη σου το γεγονός ότι ένα κενό είκοσι έξι ετών πρέπει να γεφυρωθεί.

Με τον φόβο ότι «Χάνω τον εαυτό μου, τις αισθήσεις μου την πνευματική μου υγεία, το μυαλό μου, τα πάντα» - επειδή ο εαυτός που άλλοι σου έδωσαν απαρτίζεται από όλα αυτά τα πράγματα – φαίνεται ότι πράγματι αρχίζεις να τρελαίνεσαι. Αμέσως αρχίζεις να κάνεις κάτι μόνο και μόνο για να απασχολείς τον εαυτό σου. Εάν δεν υπάρχουν άνθρωποι, τουλάχιστον υπάρχει μία ασχολία με την οποία μπορείς να καταπιαστείς, έτσι ώστε ο ψεύτικος να παραμένει απασχολημένος και να μην αρχίσει να εξαφανίζεται.

Ως εκ τούτου, οι άνθρωποι βρίσκονται σε πιο δύσκολη κατάσταση τις αργίες. Πέντε μέρες δουλεύουν ελπίζοντας ότι το Σαββατοκύριακο θα χαλαρώσουν. Όμως, το Σαββατοκύριακο είναι η χειρότερη χρονική περίοδος σ' όλο τον κόσμο – περισσότερα ατυχήματα συμβαίνουν τα Σαββατοκύριακα, περισσότεροι άνθρωποι αυτοκτονούν, περισσότεροι φόννοι, περισσότερες ληστείες, περισσότεροι βιασμοί. Παράξενο... αυτοί οι άνθρωποι ήταν απασχολημένοι για πέντε μέρες και δεν υπήρχε κανένα πρόβλημα. Το Σαββατοκύριακο όμως, ξαφνικά, τους δίνει την επιλογή ή να ασχοληθούν με κάτι ή να χαλαρώσουν – η χαλάρωση όμως προκαλεί φόβο, η ψεύτικη προσωπικότητα εξαφα-

νίζεται. Παράμεινε απασχολημένος – κάνε οτιδήποτε ανόητο. Άνθρωποι τρέχουν στις παραλίες, πυκνό μπουτλιάρισμα αυτοκινητών – μίλια η κυκλοφοριακή συμφόρηση. Εάν τους ρωτήσεις πού πηγαίνουν, «πηγαίνουν μακριά από το πλήθος». Και όλο το πλήθος πηγαίνει μαζί τους. Θα βρουν ένα μοναχικό, ήσυχο μέρος – όλοι τους.

Στην πραγματικότητα, εάν έμεναν σπίτι θα είχαν περισσότερη απομόνωση και ησυχία, γιατί όλοι οι ηλίθιοι έχουν φύγει ψάχνοντας για ένα μοναχικό μέρος. Και τρέχουν σαν τρελοί, γιατί το διήμερο θα περάσει γρήγορα, πρέπει να φθάσουν - μόνο μην ρωτήσετε πού! Και στις παραλίες, θα δεις... υπάρχει τόσο πλήθος, ούτε οι αγορές δεν έχουν τέτοιο συνωστισμό. Και το παράξενο είναι ότι οι άνθρωποι νιώθουν τόσο άνετα κάνοντας ηλιοθεραπεία. Δέκα χιλιάδες άνθρωποι σε μία μικρή παραλία, χαλαρώνουν κάνοντας ηλιοθεραπεία.

Το ίδιο άτομο, στην ίδια παραλία, μόνο του, δεν θα μπορούσε να χαλαρώσει. Γνωρίζει όμως ότι χιλιάδες άλλοι άνθρωποι χαλαρώνουν γύρω του. Οι ίδιοι άνθρωποι βρίσκονταν στα γραφεία, οι ίδιοι άνθρωποι βρίσκονταν στους δρόμους, οι ίδιοι άνθρωποι βρίσκονταν στην αγορά, τώρα οι ίδιοι άνθρωποι βρίσκονται στην παραλία. Για να υπάρχει ο ψεύτικος εαυτός, το πλήθος έχει ζωτική σημασία. Τη στιγμή που μένεις μόνος, αρχίζεις «να τα παίζεις».

Αυτό είναι το σημείο που πρέπει κανείς να αρχίσει να κατανοεί για τον διαλογισμό.

Μην ανησυχείς, γιατί εκείνο που μπορεί να εξαφανιστεί, αξίζει να εξαφανιστεί. Δεν έχει νόημα να γραπώνεσαι επάνω του, δεν είναι δικό σου, δεν είναι εσύ. Είσαι ο πραγματικός σου εαυτός όταν το ψεύτικο έχει φύγει, και η φρέσκια, αθώα, ακατέργαστη ύπαρξη αναδύεται στη θέση του.

Κανείς άλλος δεν μπορεί να απαντήσει το ερώτημά σου, «Ποιος είμαι;» - μόνο εσύ θα το γνωρίζεις.

Όλες οι τεχνικές διαλογισμού βοηθούν στην καταστροφή του

ψεύτικου. Δεν σου δίνουν τον αληθινό – ο αληθινός δεν μπορεί να δοθεί.

Αυτό που μπορεί να δοθεί δεν μπορεί να είναι αληθινό. Τον αληθινό εαυτό τον έχεις ήδη από τη στιγμή που θα εκδιωχθεί ο ψεύτικος.

Με άλλα λόγια, μπορούμε να πούμε: ο Δάσκαλος διώχνει από μέσα σου πράγματα, τα οποία στην πραγματικότητα δεν έχεις και σου αποκαλύπτει εκείνα που πράγματι έχεις.

Διαλογισμός, ουσιαστικά είναι το κουράγιο να μένεις σιωπηλός και μόνος. Σιγά-σιγά, θα αρχίσεις να νιώθεις να μεγαλώνει μέσα σου μια νέα ιδιότητα του εαυτού σου, μια νέα ζωντάνια, μια νέα ομορφιά, μια νέα ευφυΐα – που δεν έχεις δανειστεί από κανέναν. Έχει τις ρίζες της στην ύπαρξη σου κι αν δεν δειλιάσεις, θα έρθει η μέρα που θα ανθίσει, θα καρποφορήσει.

Μόνο οι γενναίοι, οι θαρραλέοι, οι άνθρωποι με τόλμη, μπορούν να είναι θρησκευόμενοι. Όχι να εκκλησιάζονται – αυτοί είναι πλήθος. Όχι Ινδουιστές, όχι Μωαμεθανοί, όχι Χριστιανοί – όλοι αντιτίθενται στην έρευνα. Είναι όλοι το ίδιο πλήθος και προσπαθούν να εδραιώσουν περισσότερο την ψεύτικη ταυτότητα.

Γεννήθηκες. Ήρθες στον κόσμο με ζωή, με συνείδηση, με φοβερή ευαισθησία. Φθάνει να κοιτάξεις ένα παιδί. Δες τη φρεσκάδα στα μάτια του. Όλα αυτά που έχουν καλυφθεί από μια ψεύτικη προσωπικότητα.

Δεν υπάρχει λόγος να φοβάσαι. Μπορείς να χάσεις μόνο αυτό που πρέπει να χαθεί. Κι είναι καλό να το χάσεις γρήγορα, γιατί όσο περισσότερο μένει, τόσο ισχυρότερο γίνεται. Και κανείς δεν ξέρει τίποτε για το αύριο. Μην πεθάνεις πριν υλοποιήσεις την αυθεντική σου ύπαρξη.

Μόνο οι λίγοι άνθρωποι που έζησαν με την αυθεντική τους ύπαρξη και πέθαναν με την αυθεντική τους ύπαρξη είναι τυχεροί – γιατί γνώριζαν ότι η ζωή είναι αιώνια κι ο θάνατος είναι μύθος.

*Έχω ερωτήσεις, αλλά είναι πάντα ατελείς
και δεν ξέρω πώς να τις υποβάλω.*

Καμία ερώτηση δεν είναι τέλεια, γιατί η ολοκλήρωση μιας ερώτησης, θα προϋπέθετε να εμπεριέχει η ίδια την απάντησή της. Από τη φύση της μία ερώτηση είναι ατελής. Είναι μια επιθυμία, μια λαχτάρα, μια διερεύνηση, επειδή κάτι πρέπει να ολοκληρωθεί.

Είναι ένα κομμάτι της ανθρώπινης συνείδησης που απαιτεί την ολοκλήρωση. Άφησε οτιδήποτε ημιτελές και θα γίνει έμμονη ιδέα, ολοκληρώσέ το και θα ελευθερωθείς από αυτό. Η ολοκλήρωση φέρνει την ελευθερία.

Εδώ δεν παραμένουν μόνο οι ερωτήσεις σου ανολοκλήρωτες. Εσύ ο ίδιος παραμένεις σε πλήρη επαγρύπνηση, αφού έχεις δει το ανολοκλήρωτο κάθε ερώτησής σου.

Κατά δεύτερο λόγο, δεν ξέρεις τι να ρωτήσεις. Κανείς δεν ξέρει. Όλες οι ερωτήσεις μας προέρχονται από την άγνοιά μας, από το υποσυνείδητό μας, από τη σκοτεινή ψυχή μας. Κανείς δεν γνωρίζει ακριβώς ποια είναι η ερώτησή του, τι είναι σημαντικό να ρωτήσει – γιατί τη στιγμή που γνωρίζεις ποια είναι η ερώτηση, αμέσως θα βρεις την απάντηση μέσα σου.

Το να είσαι απόλυτα σίγουρος για την ερώτηση, σημαίνει ότι η απάντηση δεν βρίσκεται πολύ μακριά. Είναι πολύ κοντά, γιατί η σιγουριά προέρχεται από την απάντηση, όχι από την ερώτηση.

Και πάλι, όμως, ο άνθρωπος πρέπει να ρωτήσει. Αν και όλες οι ερωτήσεις σου είναι ανολοκλήρωτες και δεν γνωρίζεις τι να ρωτήσεις και πάλι όλοι πρέπει να ρωτήσουν, γιατί οι άνθρωποι δεν μπορούν να παραμείνουν σιωπηλοί. Υπάρχει πιθανότητα να μην ρωτήσεις – αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχεις ερωτήματα, σημαίνει απλώς ότι δεν τα εκφράζεις. Ίσως φοβάσαι να εκτεθείς, γιατί κάθε ερώτηση θα αποκαλύπτει την άγνοιά σου.

Υπάρχουν εκατομμύρια άνθρωποι που δεν ρωτούν ποτέ, για τον απλούστατο λόγο ότι το να μένεις σιωπηλός τουλάχιστον δεί-

χνει ότι είσαι συνετός. Το να ρωτήσεις, σημαίνει να δείξεις τις πηγές σου, σημαίνει να δείξεις όλα τα μελανά σημεία της ύπαρξής σου. Χρειάζεται κουράγιο.

Τρίτον, υπάρχουν ερωτήσεις που δεν πηγάζουν από την άγνοιά σου, αλλά από την εξωγενή επίκτητη γνώση σου – που είναι τα χειρότερα ερωτήματα που μπορούν να υπάρξουν.

Ένα ερώτημα που προέρχεται από άγνοια είναι αθώο, είναι καθαρό. Είναι αμόλυντο, έντιμο, δείχνει το κουράγιο σου, την εμπιστοσύνη σου. Υπάρχουν όμως ερωτήματα που προέρχονται από γνώσεις που έχεις δανειστεί. Έχεις ακούσει πολλά, έχεις διαβάσει πολλά, έχεις πάρει πληροφορίες από τους γονείς, τους καθηγητές, τους ιερείς, τους πολιτικούς – από κάθε επικίνδυνο είδος, κάθε είδος δημαγωγού– και έχεις περιμαζέψει όλα αυτά τα σκουπίδια.

Ένας φίλος, μου έστειλε ένα όμορφο δώρο, ένα πολύ καλλιτεχνικό, όμορφο καλαθάκι αχρήστων με ένα σημείωμα – «Osho, εάν αισθάνεσαι ότι οι ερωτήσεις μου είναι για τα σκουπίδια, πέταξέ τις σ' αυτό το καλάθι. Δεν χρειάζεται να τις απαντήσεις.»

Οι ερωτήσεις που προέρχονται από τη γνώση είναι σκουπίδια.

Δεν γνωρίζεις τίποτε για τον Θεό, το σύμπαν, δεν γνωρίζεις τίποτε για την ψυχή, τη μετενσάρκωση, τις μελλοντικές ζωές, τις περασμένες ζωές. Όλα όσα γνωρίζεις τα έχεις απλώς ακούσει. Οι άνθρωποι φλυαρούν γύρω σου και εσύ συλλέγεις όλων των ειδών τις πληροφορίες που σου φαίνονται σημαντικές. Γιατί σου φαίνονται σημαντικές; - Φαίνονται σημαντικές γιατί καλύπτουν την άγνοιά σου. Σε βοηθούν γιατί σε κάνουν να νιώθεις σαν να γνωρίζεις. Πρόσεξε όμως, είναι ένα μεγάλο σαν. Δεν γνωρίζεις, είναι μόνο σαν να γνωρίζεις.

Όλες οι ιερές Γραφές, όλα τα φιλοσοφικά βιβλία, όλη η θεολογία πρέπει να καταχωρηθεί σε μία μόνο κατηγορία: *σαν*. Μιλούν για κάθε λογής αδύνατα πράγματα για τα οποία δεν γνωρίζουν τίποτε. Είναι όμως καλογραμμένα ευφάνταστα φιλολογικά κεί-

μενα που μπορούν να δημιουργήσουν συστήματα από το τίποτα.

Γι' αυτό, κανένας φιλόσοφος δεν συμφωνεί με κανέναν άλλο φιλόσοφο. Και κάθε φιλόσοφος πιστεύει ότι έχει βρει το ολοκληρωμένο σύστημα που εξηγεί τα πάντα στον κόσμο – όλοι οι άλλοι φιλόσοφοι γελούν εις βάρος του, βρίσκουν χιλιάδες σφάλματα στο σύστημά του. Κι εκείνοι όμως κάνουν το ίδιο λάθος: ισχυρίζονται ότι το σύστημά τους είναι πλήρες και τώρα πια δεν υπάρχει κανένα ερώτημα που να χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση.

Και το παράξενο είναι ότι αυτοί οι άνθρωποι εντοπίζουν με μεγάλη διορατικότητα τα σφάλματα των άλλων, αλλά δεν μπορούν να δουν τα σφάλματα των δικών τους συστημάτων. Ίσως να μην θέλουν να τα δουν. Είναι εκεί, όλοι οι άλλοι μπορούν να τα δουν, δεν είναι δυνατόν εκείνοι οι ίδιοι να μην τα βλέπουν. Τα παραβλέπουν ελπίζοντας ότι κανείς άλλος δεν θα τα δει.

Όλες οι φιλοσοφίες έχουν αποτύχει. Όλες οι θρησκείες έχουν αποτύχει. Κουβαλάς στο μυαλό σου τα ερείπια όλων των φιλοσοφιών και όλων των θρησκειών και μέσα από αυτά τα ερείπια προκύπτουν ερωτήσεις. Αυτές οι ερωτήσεις είναι άσκοπες, δεν πρέπει να τις θέτεις. Πραγματικά δείχνουν τη χαζομάρα σου.

Αλλά οι ερωτήσεις που πηγάζουν από την άγνοιά σου - σαν να ρωτά ένα παιδί – αυτά τα ερωτήματα είναι ανολοκλήρωτα, δεν είναι μεγάλα ερωτήματα είναι όμως εξαιρετικά σημαντικά.

Μια μέρα ένα παιδάκι περπατούσε με τον D. H. Lawrence σ' ένα κήπο και συνεχώς του έκανε ερωτήσεις κάθε είδους. Ο D. H. Lawrence ήταν ένας από τους πιο ειλικρινείς ανθρώπους της εποχής του, καταδικασμένος από κυβερνήσεις, από ιερείς, εξαιτίας της ειλικρίνειάς του, γιατί έλεγε μόνο την αλήθεια, γιατί δεν ήταν διπλωμάτης, υποκριτής, γιατί δεν συμβιβάζόταν. Ακόμα και σ' αυτό το παιδάκι έδειξε τέτοια αυθεντική ειλικρίνεια που ακόμα και οι μεγάλοι άγιοί σου δεν έχουν δείξει.

Το παιδί ρώτησε, «Γιατί τα δέντρα είναι πράσινα;» - μία πολύ απλή αλλά βαθυστόχαστη ερώτηση. Όλα τα δέντρα είναι πράσι-

να – γιατί; Τι συμβαίνει στα δέντρα; Όταν υπάρχουν τόσα πολλά χρώματα, όταν υπάρχουν όλα τα χρώματα του ουράνιου τόξου – μερικά δέντρα θα μπορούσαν να είναι κίτρινα, μερικά δέντρα να είναι κόκκινα, μερικά θα μπορούσαν να είναι μπλε – γιατί πρέπει όλα τα δέντρα να είναι πράσινα;

Στη θέση του D. H. Lawrence, κάθε γονέας, κάθε καθηγητής, κάθε ιερέας, οποιοσδήποτε, θα είχε πει ένα ψέμα όπως: «Ο Θεός τα έκανε πράσινα, γιατί το πράσινο ανακουφίζει πολύ τα μάτια.» Αυτό όμως θα ήταν υπεκφυγή, θα ήταν ψέμα. Και ο D. H. Lawrence ξέρει ότι δεν γνωρίζει τίποτε για τον Θεό, δεν γνωρίζει γιατί τα δέντρα είναι πράσινα.

Στην πραγματικότητα, ακόμα και ένας επιστήμονας που ασχολείται με τα δέντρα δεν γνωρίζει, αν και μπορεί να πει ότι επειδή περιέχουν ένα συστατικό, τη χλωροφύλλη, τα δέντρα είναι πράσινα. Αυτό όμως δεν είναι η απάντηση που μπορείς να δώσεις σ' ένα παιδί. Θα ρωτήσει πάλι, «Γιατί διάλεξαν τη χλωροφύλλη όλα τα δέντρα;». Δεν είναι λοιπόν μια ικανοποιητική απάντηση.

Ο D. H. Lawrence έκλεισε τα μάτια του, έμεινε σιωπηλός για ένα λεπτό... Τι να πεις σ' αυτό το παιδί; Δεν ήθελε να ξεγελάσει ένα αθώο παιδί – αν και η ερώτηση ήταν συνηθισμένη και κάθε απάντηση θα ταίριαζε. Η ερώτηση όμως προερχόταν από αθωότητα, επομένως ήταν ιδιαίτερης σημασίας. Και ο D. H. Lawrence άνοιξε τα μάτια, κοίταξε τα δέντρα και είπε στο παιδί, «Τα δέντρα είναι πράσινα, επειδή είναι πράσινα.»

Το παιδί είπε, «Σωστά, κι εγώ σκεφτόμουν το ίδιο.»

Ο D. H. Lawrence το περιέλαβε στα απομνημονεύματά του, «Για μένα ήταν μία μεγάλη εμπειρία – η αγάπη και η εμπιστοσύνη που έδειξε σε μένα το παιδί εξαιτίας της ειλικρινείας μου. Η απάντησή μου δεν ήταν απάντηση, σύμφωνα με τη λογική ήταν ταυτολογία. «Τα δέντρα είναι πράσινα, επειδή είναι πράσινα – απάντηση είναι αυτό;»

Στην ουσία ο D. H. Lawrence παραδέχθηκε: «Παιδί μου, είμαι

τόσο ανίδεος όσο κι εσύ. Η διαφορά και μόνο της ηλικίας δεν σημαίνει ότι εγώ γνωρίζω και εσύ δεν γνωρίζεις.» Η διαφορά ηλικίας δεν είναι διαφορά μεταξύ άγνοιας και γνώσης.

Τα δέντρα που είναι πράσινα, είναι μέρος του μυστηρίου ολόκληρης της ύπαρξης. Τα πράγματα είναι έτσι όπως είναι. Μια γυναίκα είναι γυναίκα, ένας άνδρας είναι άνδρας. Ένα τριαντάφυλλο είναι τριαντάφυλλο, με όποιο όνομα κι αν το αποκαλέσεις – παραμένει τριαντάφυλλο.

Εκείνο το πρωινό, σ' εκείνο το μικρό περιστατικό κρύβεται κάτι εξαιρετικά όμορφο.

Κάνε ερωτήσεις – που δεν προέρχονται από γνώση, γιατί όλες οι γνώσεις είναι δανεικές, χωρίς βάση, σκέτα σκουπίδια.

Ρώτησε από άγνοια.

Μην ξεχνάς, η άγνοια είναι δική σου – να είσαι περήφανος γι' αυτήν.

Η γνώση δεν είναι δική σου. Πώς μπορείς να είσαι περήφανος γι' αυτήν;

Και η ερώτηση δεν γίνεται για να καλύψει την άγνοια. Η ερώτηση γίνεται για να φέρει κάποιο φως, έτσι ώστε η άγνοια, το σκοτάδι, να εξαφανιστεί.

Δεν μπορώ να σου δώσω καλύτερη απάντηση από τον D. H. Lawrence, μπορώ όμως να σου δώσω κάτι άλλο για το οποίο ο Lawrence δεν είχε διορατικότητα. Μπορώ να σου δώσω χώρο, ηρεμία, όπου μπορείς να αντιληφθείς το μυστήριο μόνος σου.

Απλώς θέτεις την ερώτηση, όποια και να είναι η ερώτηση. Θυμήσου όμως, μην ρωτάς από γνώση – ρώτα από την δική σου αυθεντική άγνοια.

Και οι απαντήσεις μου στην πραγματικότητα δεν είναι απαντήσεις. Οι απαντήσεις μου είναι καταστροφικές – απλώς σκοτώνουν το ερώτημα, σπρώχνουν την ερώτηση μακριά, δεν σου δίνουν καμία απάντηση στην οποία μπορείς να στηρίζεσαι.

Και αυτή είναι η διαφορά ανάμεσα σ' ένα καθηγητή και ένα

Δάσκαλο: ο καθηγητής σου δίνει απαντήσεις έτσι ώστε να μπορείς να στηρίζεσαι σ' αυτές και να παραμένεις ανίδεος – απαντήσεις επιφανειακές, όμορφα διακοσμημένες, βιβλιοθήκες γεμάτες απαντήσεις, αλλά από κάτω, κάτω από την επιφάνεια, υπάρχει μία αβυσσαλέα άγνοια. Ο Δάσκαλος απλώς εξαλείφει τα ερωτήματά σου. Δεν σου δίνει καμιά απάντηση, μόνο διώχνει το ερώτημα.

Εάν όλα τα ερωτήματά σου μπορούσαν να εξαλειφθούν... άκουσε προσεκτικά αυτό που λέω:

Εάν όλα τα ερωτήματά σου μπορούσαν να εξαλειφθούν, η άγνοιά σου υποχρεωτικά θα εξαφανιζόταν και αυτό που θα έμενε είναι η αθωότητα. Κι η αθωότητα είναι φως αφ' εαυτής.

Σ' αυτή την αθωότητα δεν γνωρίζεις κανένα ερώτημα, καμία απάντηση, γιατί όλο το «βασίλειο» των ερωτημάτων και των απαντήσεων έχει ξεπεραστεί, έχει γίνει ασήμαντο, το έχεις υπερβεί. Είσαι απαλλαγμένος από ερωτήσεις και απαλλαγμένος από απαντήσεις. Αυτή η κατάσταση είναι διαφωτισμός. Και αν έχεις αρκετό κουράγιο, μπορείς να πας ακόμα πιο πέρα.

Αυτό θα σου δώσει όλες τις όμορφες εμπειρίες που περιγράφουν οι μυστικιστές όλων των αιώνων. Η καρδιά σου θα χορεύει εκστατικά, όλη σου η ύπαρξη θα γίνει μία όμορφη ανατολή... χιλιάδες λωτοί θα ανθίσουν μέσα σου.

Εάν θέλεις, μπορείς να κάνεις το σπίτι σου εδώ.

Στο παρελθόν άνθρωποι σταμάτησαν εδώ, γιατί πού μπορείς να βρεις καλύτερο μέρος; Ο Γκοτάμα Βούδας είχε ονομάσει αυτό το μέρος Παράδεισο του Λωτού.

Εάν όμως έχεις γεννηθεί αναζητητής...

Θα σου προτείνω να αναπαυθείς λίγο, να χαρείς όλες τις ομορφιές αυτής της φώτισης, αλλά να μην σταματήσεις οριστικά.

Πήγαινε πιο πέρα, γιατί το ταξίδι της ζωής δεν έχει τέλος και θα συμβούν τόσα πολλά, που είναι αδύνατο να περιγραφούν.

Βέβαια, και η εμπειρία της φώτισης είναι πέραν κάθε περιγρα-

φής, έχει όμως περιγραφεί από όλους όσους την έχουν βιώσει. Όλοι λένε ότι είναι πέρα από κάθε περιγραφή, συνεχίζουν όμως να την περιγράφουν – ότι είναι γεμάτη φως, ότι είναι γεμάτη χαρά, ότι είναι η απόλυτη ευδαιμονία. Εάν αυτή δεν είναι περιγραφή, τότε τι είναι περιγραφή;

Το λέω για πρώτη φορά: Εδώ και χιλιάδες χρόνια οι άνθρωποι που έχουν φωτιστεί λένε ότι η εμπειρία δεν μπορεί να περιγραφεί και συγχρόνως την περιγράφουν, όλη τους τη ζωή την τραγουδούν. Όμως, εάν προχωρήσεις πέρα από τη φώτιση, μπαίνεις στα σίγουρα σ' έναν κόσμο άρρητο, πέρα από περιγραφές. Επειδή στην κατάσταση της φώτισης εξακολουθείς και υπάρχουν - γιατί αλλιώς ποιος νιώθει την ευδαιμονία, ποιος βλέπει το φως; Ο Καμπό λέει, «...σαν να έχουν ανατείλει χιλιάδες ήλιοι.» Ποιος είναι αυτός που το βλέπει;

Η φώτιση είναι η απόλυτη εμπειρία – αλλά εξακολουθεί να είναι εμπειρία και εκείνος που την ζει συνεχίζει να είναι εδώ.

Πηγαίνοντας πέρα από την εμπειρία, δεν υπάρχει κανείς που να την βιώνει.

Εξανεμίζεσαι.

Πρώτα προσπαθούσες να εξανεμίσεις τα προβλήματά σου, τώρα εξανεμίζεσαι εσύ – γιατί υπαρκτικά εσύ είσαι το πρόβλημα. Ο αποχωρισμός σου από την ύπαρξη είναι το μόνο ερώτημα που πρέπει να λυθεί.

Χάνεις τα σύνορά σου, δεν υπάρχουνια. Ποιος είναι εκεί για να ζήσει την εμπειρία;

Χρειάζεται τρομερό κουράγιο για να αποβάλεις το εγώ, ώστε να φθάσεις στη φώτιση. Εκατομμύρια φορές θα χρειαστείς περισσότερο κουράγιο για να «πετάξεις» τον εαυτό σου και να φθάσεις στο πιο πέρα και το πιο πέρα είναι το αληθινό.